Пише: Никола Танасић
четвртак, 10 септембар 2009 15:23

Да ли сте некад чули за Атиса Кронвалда? Не знате да је у питању познати летонски публициста и лингвиста XIX века, једна од особа које су обележиле национално буђење ове прибалтичке нације? Не? Па, добро, рекао би неко, и не морате га знати – човек није никакав нобеловац, није преводио српске народне песме на летонски, нити се прославио преписком са, рецимо, Фридрихом Ничеом, или памфлетима подршке Париској комуни. Ако би, међутим, причали са припадницима једног утицајног дела летонске културне елите, они би вам подвукли да би то име морало да вам буде познато, ако *заиста* сматрате да је Србија део опште европске културе и цивилизацијског пространства.

У најмању руку, то би Вам рекло шездесет јавних личности које су упутиле оштар протест председнику ове државе, Валдису Затлерсу, и градоначелнику Риге, Нилу Ушакову, што је у овоме граду са 60% рускојезичног становништва, у парку посвећеном Атису Кронвалду, подигнут споменик Пушкину. Да, Александру Сергејевичу Пушкину, руском националном песнику, једном од највећих представника романтичарског покрета и општепризнато једном од највећих поетских имена у историји човечанства, чија су дела превођена на скоро све језике света, а чије је стваралаштво поседовање Одељења за славистику учинило обавезом сваког озбиљнијег филолошког факултета на планети. Споменик Пушкину поклон је града Москве побратимском граду Риги, као симбол руске културе који би требало да обрадује и даље скрајнуто и занемарено рускојезично становништво ове државе, а који истовремено не би требало да провоцира летонски национални понос. Јер, Александар Сергејевич био је човек чија душа није познавала границе држава, страствени путник и заљубљеник у шароликост култура и традиција целог света. Његов *Јевгеније Оњегин* сматра се са правом баштином *светске културе*, таман колико
Путовања Чајлда Харолда
или
Јади младог Вертера
, као што се Пушкинов поетски језик сматра темељом класичне руске књижевности, једне од најчитанијих и најпрослављенијих на свету.

Али, за састављаче гневног јавног писма, Пушкин није ништа мање симбол „великоруске хегемоније“ и „совјетске окупације“, него што су то били уклоњени споменици Петру

Великом или Лењину. Штавише, пишу они, „нарочиту срамоту“ представља што се овај „чин попустљивости пред Москвом“ везује за неукаљано име поменутог Атиса Кронвалда. „Сво стваралаштво Пушкина посвећено је развоју руске културе и везано за вредности руског народа, а не за вредности Европе, које је представљао Атис Кронвалдс“, пише у том документу.

Овај догађај се некоме може учинити бизарним, будући да је у Србији, чек и међу људима који се према Русији и Русима односе са скепсом и суздржаношћу, незамисливо да неко Александра Пушкина супротставља „европским вредностима“, ма колико лабаво их одредили. Али можда се сви варамо? Можда овај догађај у нама далекој Летонији баца светло на дубоки неспоразум који постоји у српском друштву везан управо за те „европске“ вредности, перспективе и хоризонте? Можда нам Летонци могу објаснити како то друштво које је начелно и статистички сагласно око приоритета државе (очување КиМ у саставу Србије и увођење Србије у састав ЕУ), може бити тако дубоко поцепано унутар себе? Врло је вероватно да, када би мало простудирали те „европске вредности“ у којима нема места за Пушкина, сазнали би да у њима нема места ни за Његоша, Дучића, нити Андрића, којима њихово европско образовање и припадање европским културним покретима нимало не смета да буду „ксенофобични Балканци“, „великосрпски апологети“ и „инспиратори геноцида“.Тиме би се свакако доста тога појаснило.

Све ово нема везе са несретним Кронвалдом, који се, као борац за летонски језички идентитет, могао само поносити да се у „његовом“ парку нађе песник и језички реформатор таквог формата, какав је Пушкин. Али ова прича указује на дубоки сукоб око именовања вредности, који ће одлучити „коме ће се царству приклонити“ Европа – ускогрудој, ксенофобичној и нетрпељивој „бесконачности ситних разлика“, или широком, шароликом и на културном дијалогу заснованом простору, који ју је толико прославио у протеклим вековима? За градоначелника Риге нема дилеме – споменик Пушкину остаје, а јавно писмо представља „неетичан чин који је усмерен на распиривање националне мржње“. „Али градоначелник Риге је Рус“, рећи ће зли језици. „Да, а држављанство земље у којој се родио је добио тек 1999. године“, додаће други.